

Editörden

Emre Erdoğan

“Hakikat Sonrası” ya da “Gerçek Ötesi” adını verdiğimiz, Oxford Sözlüğü’nün yaygın kabul gören veciz tanımıyla “Nesnel hakikatlerin belirli bir konu üzerinde kamuoyunu belirlemede duygulardan ve kişisel kanaatlerden daha az etkili olması durumu” (2017, para. 1) en büyük zararını bilimin ve biliminsanlarının toplumsal algısını yıkarak verdi. Küresel ısınma sorunuyla çok uzun süredir karşı karşıyayken; doğruluğu aşikâr bir konunun, siyasetçiler tarafından toplumda var olan kırılmaları pekiştirmek ve kendilerine seçmen desteği sağlamak amacıyla kullanılabilmesi, gerçekliği üzerinde bilimsel olarak uzlaşmış konuların şahsi kanaatler ile yargılanması ve bir “inanç” meselesi haline dönüştürülmesi bu konuda etkin adımlar atılması- nın önündeki en önemli engeli oluşturuyor.

Aralık 2019’dan bu yana karşı karşıya kaldığımız Koronavirüs salgını da “Hakikat Sonrası” çağın bilime ve biliminsanına karşı aşırı şüphenin verebileceği zararı gösterdi. Salgın küresel bir nitelik taşıırken, salgına karşı küresel yanıtı örgütlemesi gereken uluslararası ve ulusötesi kurumlar harekete geçemediler, hatta çelişkili açıklamalarla uygulanacak etkin politikaları geciktirdiler. İyi kotarılmış bilimsel süreçlerle virüsün kaynağının ve yayılmasını kolaylaştıran faktörlerin anlaşılması; alınabilecek tedbirler ve tedavi yöntemlerinin keşfedilmesi ve en önemlisi insanlığı bu virüse karşı koruyacak aşının bulunması çok daha kısa bir süre içerisinde tamamlanabilirdi. Oysa, bireylerin bilime ve biliminsanlarına karşı duydukları şüpheyi kendi çıkarına kullanan, “Önce Biz!” sloganına sarılan siyasetçiler oy kazanmak kaygısıyla süreci vurmaya tercih ettiler ve kendilerine yeterli sayıda da destekçi bulabildiler. Medya, özellikle de sosyal medya; tiraj, reyting, “klik” ve etkileşim peşinde koşarken, çok sayıda insanın yaşamına mal olabilecek yanlış bilgi ve sahte haberlerin yayılmasını kolaylaştırdılar ve sansasyonel haberlerle salgına karşı alınan tedbirlere zarar verdiler. O kadar ki Dünya Sağlık Örgütü, “İnfodemi” diye bir kavramı ortaya atmak zorunda kaldı, “insanların bir kriz karşısında güvenilir kaynaklar ve rehberlik aradığı bir dönemde kısmen yanlış ve kısmen doğru çok fazla bilgiyle karşı karşıya kalmaları nedeniyle bu arayışlarının zorlaşması” anlamına gelen İnfodemi, DSÖ tarafından en az salgın kadar tehlikeli görülmekte.

Bilimin ve biliminsanlarının Aydınlanma döneminden bugüne insan yaşamında sağladıkları iyileşmeler sayesinde elde ettikleri toplumsal itibar nasıl kısa bir dönemde yerle bir olabildi? Hakikat Sonrası hakkında yazan Kakutani (2018) ve McIntyre (2019) “yönteminin

taşıdığı itibar sebebiyle saygı duyulan bilimsel sonuçların “*artık konunun uzmanı olmamasına rağmen bir şekilde bu sonuçlara katılmayan pek çok insan tarafından açıkça sorgulanır*” hale gelmesine yol açan en önemli faktörün postmodernizm olduğunu iddia ediyorlar. Modernizmin herkesin kabul edeceği bir gerçeğe akıl ve bilimsel yöntem arayıcılığıyla erişilebileceği iddiasını sorgulayan düşünülerin fikirleri üzerinde yükselen postmodernizm, yaklaşık 50 yıl sonra her düşüncenin eşit ağırlığa sahip olabildiği bir görelilik anlayışının kabul edilmesini sağlamış durumda.

Postmodernizmin yükselişi ile Hakikat Sonrası çağın doğuşu arasındaki muğlak ilişkiye odaklanmak, bu akımın en önemli kazanımlarından birini yok saymamıza yol açabilir: bilimsel fikirlerin de toplumsal güç ilişkilerinin bir ürünü olduğu. Öncelikle bilim, biliminsanlarının kolektif çabasının bir ürünü ve biliminsanları da bu eylemi toplumdan ve toplumdaki güç ilişkilerinden bağımsız olarak gerçekleştiriyorlar. Bilim ve bilgi sosyolojisi üzerine yürütülen çalışmalar, bilim insanlarının kutsallaştırılmış araştırma ve yayın yapma süreçlerinin toplumsal ilişkiler çerçevesinde gerçekleştiğini gösteriyor, bu ilişkiler içerisinde bilimsel bilgiyi kendi lehine kullanmak, daha doğrusu kendi işlerine gelecek bilgiyi biliminsanlarının imzasına sunmak amacıyla olan çeşitli baskı grupları da bulunuyor. Bu nedenle, her bilginin görelî hale gelmesi ve bilimsel süreçlerin yok sayılmasına yol açması nedeniyle suçlanabilecek postmodernizm; biliminsanını yeniden “insan” haline getirdiği için de övgüyü hak ediyor.

Ekim 2020’de birinci sayısını yayınlamış olan *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*’ de tam bu tarihsel keşişim noktasında bir düşünme platformu oluşturmayı amaçlıyor. İstanbul Bilgi Üniversitesi’nin desteğiyle yayınlanan dergi, bilimin ve bilimsel olanın küresel olarak saldırıya uğradığı, dünyanın bir çok yerinde üniversite amfilerinin kendi görüşlerini dayatmaya hazır siyasetçilerin hedefi haline getirildiği ve sosyal bilimlerin “ikincil” olarak görülüp bu alana aktarılan kaynakların azaldığı bir dönemde; sosyal bilimcilerin kendi deneyimleri hakkında düşünebildikleri bir yayın olmayı hedefliyor. En önemlisi, sosyal bilimcinin kendisiyle yüzleşebileceği, araştırma sorununun oluşturulmasında ve araştırmalarının yürütülmesindeki sorunlarının ve çözüm tercihlerinin kendisini nasıl dönüştürdüğünü serbestçe paylaşabileceği, böylelikle de öğrencilerine deneyimlerini, hatalarını ve pişmanlıklarını aktarabileceği bir ortam olarak Türkiye sosyal bilimcileri arasındaki bağları kurabilmek de derginin amaçları arasında yer alıyor. Öğrencilerimize bırakabileceğimiz en önemli miras da bu.

Ekim, Şubat ve Mayıs olmak üzere yılda üç defa yayınlanacak *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi* bilimsel bilginin kolaylıkla yayılabilmesi amacıyla açık platform olarak tasarlandı, yayınlanan makalelerin paylaşılmasını özellikle de teşvik ediyoruz. Böylelikle “ödeme duvarları” arkasına saklanmış, dar bir çevreye hitap eden, çokça atfı olsa bile pek de okunmamış yazılar yazma kısır döngüsüne son verebilmeyi umuyoruz. Ayrıca, çağımızın gereği olarak *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*’nin sadece bir internet sayfası ya da basılı bir dergi olarak sınırlı kal-

* Her ne kadar derginin ismi Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi olsa da, bu tanımın insana dair sorular soran, insanla toplum arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamaya çalışan bütün alanları kapsadığımızı belirtmemiz gerek.

maması, yazarla okuru arasında bir diyalogu ve sürekli bir tartışma ortamını mümkün kılan çoklu bir platform olarak var olabilmesi için de gerekli araçları geliştirmeye çalışıyoruz.

Dergimizin ilk sayısı birbiriyle ilişkili iki dosyadan oluşuyor. Editörlüğünü Pınar Uyan-Semerci'nin üstlendiği "Reflektif" Dosyası "hepimizin hocaları" olan Diane Sunar, Alan Duben, İlder Turan ve Aydın Uğur'un kendi akademik yolculuklarından yola çıkarak yazdıkları yazılar, bize sosyal bilimcinin bireysel yolculuğu hakkında bilgi veriyor. Böylelikle, bilim insanının araştırma ajandasının hem bireysel tercihleri, hem içinde yaşadığı toplumsal koşullar hem de farklı karşılaşmalarıyla nasıl dönüştüğünü; hakikat ya da insan doğası gibi büyük harfle yazılması gereken kavramlarla ilişkisini nasıl oluşturduğunu öğreniyoruz. Dergimizin her sayısında sosyal bilimlere emek vermiş hocalarımızın hem kendi araştırma süreçlerine hem de tartıştığımız konuya dair refleksiyonları yer alacak.

İkinci dosyamız, son dönemin popüler konusu popülizm üzerine. Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçiş sonrasında ilk defa gerçekleşen eşanlı seçimlere odaklanan bu dosyada, bu yarışta yer almış hemen her siyasi parti, popülizm literatürü açısından tartışılıyor. Yunus Sözen, AKP üzerine yazdığı yazısında popülizm ülkemizdeki tarihsel gelişimini tartışırken; uzun soluklu iktidar partisinin geçmişten taşıdığı sürekliliği ve kendisine özgü farklılıklarını vurguluyor. Cemil Boyraz, CHP'yi tartışırken, benzer bir tarihsel arka planı sergiliyor, bununla birlikte ülkedeki sınıflararası ilişkilerin de popülist siyaseti biçimlemesine değiniyor. Siyasi platformun yeni aktörü İYİ Parti'yi analiz eden Tuğçe Erçetin, siyasi yelpazenin milliyetçi kanadından oy almayı amaçlayan bu partinin küresel popülizm akımından ne derece etkilenmiş olduğunu gösteriyor. MHP'ye odaklanan son yazıdaysa Emre Erdoğan ve Pınar Uyan-Semerci, parti lideri Devlet Bahçeli'nin seçim öncesi yaptığı konuşmaların analizini yaparak, partinin milliyetçi-popülist eksenindeki yerini tartışmaya açıyorlar.

Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi'nin Şubat 2021'de yayınlanması planlanan ikinci sayısında Toplumsal Cinsiyet ve Şiddet temasına yer vermeyi planlıyoruz. Editörlüğünü Başak Tuğ Onaran, Gülhan Balsoy ve Nazan Haydari Pakkan'ın üstleneceği bu sayıda sorunu çok disiplinli ve farklı bakış açılarını yansıtacak şekilde tartışmayı amaçlıyoruz. İkinci sayı için yazı çağrısı ve takvime dergi internet sitesinden ulaşılabilir.

Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi'nin yayınlanma süreci bundan bir yıl kadar önce başladı, pandeminin ve karantina koşullarının da etkisiyle biraz gecikerek de başarılabilir. Bu süreçte çok sayıda insan, görev tanımının içerisinde yer almasa da bu tür bir platformun gerekliliği konusuna inanarak çaba harcadı, isimlerini bu sayıda anmamız gerek. İstanbul Bilgi Üniversitesi Rektörü, Kübra Doğan Yenisey fikrin doğduğu ilk günden beri her adımda yanımızda oldu ve bütün süreçlerde destek vererek bu yayını mümkün kıldı. Üniversitemiz bünyesinden Sami Çuhadar, Mehmet Genç ve Cem Tüzün derginin yayın sürecinin her adımında yer aldılar. Sönmez Kılıç, derginin açık bir platform olabilmesi için Open Journal Systems altyapısının kurulmasına yardım etmekle kalmadı, yayınlanmasına destek vermeye devam ediyor. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*'nin sürdürülebilir olacağına inanan ve bizimle düşünce ve zamanlarını paylaşan Yayın Kurulu üyeleri; davetimizi kabul eden ve bizi cesaretlendiren Danışma Kurulu

üyeleri de teşekkür borçlu olduklarımızdan. Ama teşekkürü en fazla hak edenler, bu dergideki yazıları okuyan, tartışan, çevreleriyle paylaşan ve yazılarıyla bizi zenginleştiren sosyal bilimciler olacak, onlar olmadan bir yayının yaşayabilmesi imkânsız.

Kaynakça

- Kakutani, M. (2018). Hakikatin Ölümü, *Trump Çağında Yalancılık Sanatı*. C. Mizrahi, çev.). İstanbul: Doğan Kitap.
- McIntyre, L. (2018, 19 Kasım). *Lies, damn lies and post-truth*. <https://theconversation.com/lies-damn-lies-and-post-truth-106049>.
- Oxford Dictionaries (2017). Oxford University Press.